

nulók csak a kísérlet megkezdésekor nyúlnak az eszközökhöz, egyszerűen, így figyelmük teljesen ráirányul a feladat megoldására, a baleset a minimálisra csökken, vagy teljesen el is marad.

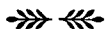
- Mivel a tanulók sokat kísérleteznek az előzőkhez képest, ez maradandó élményt jelent számukra. Így a tárgy megszerettetése, a kötelező ismeretek elsajátítása szinte észrevétlenül megy végbe.
- Több érzékszervet használ a tanuló a megismerés folyamatában, az ismeretek megszerzésében (látás, ízlelés,

tapintás, hallás stb.), így a rögzítés könnyebb, a felidőzés hamarabb végre megy.

- Logikus gondolkodásuk, a jelenségek elemzésének képessége jól fejlődik, aminek eredménye más tárgyaknál is jelentkezik.

E módszer közlésére azért vállalkoztam, mert közel kétéves tapasztalatom van már az így vezetett órákról, és vallom: a munkám eredményesebb, ha nem is minden tanuló nál jelentkezik ez egyformán.

Szincsák János,
Ált. iskola, Gáborján

TELEVÍZIÓS OROSZ ÓRA A 6. OSZTÁLYBAN

Nem kívánunk ez alkalommal foglalkozni az iskolatelevíziós órák elvi, módszertani kérdéseivel, inkább a gyakorló pedagógus töprengéseit, s ennek eredményeként megszületett televíziós orosz óra tervezetét mutatjuk be.

Idő: 1967 január. A tv műsortervén olvashatjuk: jan. 31. Abroszimov úttörő. Ennek megfelelően végrehajtjuk az ismétlési tervünkben a szükséges változtatásokat, majd az iskolatelevízió 2. sz. műsorfüzetének gondos tanulmányozásával folytatjuk munkánkat. Az adás és az óra didaktikai célja: „9 vonatot és a benne ülő utasokat éberségével megmentő szovjet úttörőfiú *sokoldalú* meglevenítése. Vegyük számba, milyen eszközök állnak rendelkezésünkre e sokoldalú meglevenítéshez:

1. A tv adása. (A tavalyi tv-s óráról készített feljegyzéseink.)
2. Központilag kiadott diafilmek.
3. Tankönyvi szöveg magnószalagon.
4. A tankönyv a) Пионер Абросимов c. leckéje.
b) Ugyanez a történet az ismétlő leckében.

A sokoldalú meglevenítés nemcsak lehetővé, hanem szükségessé is teszi valamennyi eszköz megfelelő helyen történő felhasználását. Az anyaggal kapcsolatos nevelési feladatainkat is közli a 2. sz. műsorfüzet: „Légy te is olyan jó úttörő, mint Abroszimov. Az úttörő, ahol tud, segít.

Most már elkészíthetjük tervezetünk fejlécét:

Óra anyaga: Félévi ismétlés 6. rész. Abroszimov úttörő története. (A tv azonos c. adása.)

Óra típusa: Ismétlő.

Oktatási cél: A vonatot és a benne ülő utasokat éberségével megmentő szovjet úttörőfiú történetének *sokoldalú* meglevenítése.

Nevelési cél: Légy te is olyan úttörő, mint Abroszimov. Az úttörő, ahol tud, segít. (Nev. terv C. kat. 20.)

Szemléltetés: A tv orosz órája, magnetofon, diapozitívek, tankönyv.

A televíziós óra, mint ismeretes, három egységből áll. A három egység időtartama jelen esetben a következő:

előkészítő rész	5 perc,
az adás	15 perc,
végül az adás, az anyag feldolgozása	25 perc.

Milyen feladatokat kell elvégeznünk az adást előkészítő 5 percben? Hogyan készülünk és hogyan készítjük fel az osztályt a tv adásának megtekintésére és az adást követő munkára? Az adást megelőző időszak tulajdonképpen két részből: a szervezésből és az előkészítésből áll.

I. Szervezés — előkészítés

1. a) A készüléket 8 óra előtt bekapcsoljuk, hogy pontban 8 órakor, mikor a monoszkóp beáll, a finom-beállítást a legrövidebb időn belül el tudjuk végezni. A hangerőt minimálisra állítjuk, hogy ne zavarja a tanulókat az adás előkészítésében, de mégis időben vegyük észre, ha az orosz óra szignálja jelentkezik.

b) A korábban beállított diavetítőt, a lejátszásra előkészített magnót, táblát, krétát, szivacsot egy szemvillanással ellenőrizzük.

c) Köszönés — hetes jelentése — felkészülés az órára.

2. a) Mintegy célkitűzésként felhívjuk a tanulók figyelmét a tv adására, megjelöljük a témát, közölhetjük, hogy milyen gyakorlatokat végzünk az adás után. (Szöveghallgatás, olvasás, diafilmek feldolgozása stb.).

b) Ezután a 2. sz. műsorfüzet tanácsa szerint elolvassuk a tankönyvből az olvasmányt.

c) Valószínűleg marad az adásig még 1—2 perc. Az olvasott szöveg jobb megértése, a téma felfrissítése céljából tegyünk fel a tanulóknak néhány kérdést, ezzel is teljessé téve az olvasmány tartalmát.

II. Bekapcsolódás a tv adásába

Az adás alatt feladatunk a tanulók aktivizálása, az osztály munkájának irányítása. A tanulók önállóan, kórusban — ahol szükséges, a mi irányításunkkal — válaszolnak a tv-ben elhangzó kérdésekre, vagy egyéb feladatokat oldanak meg. Tavalyi feljegyzéseink szerint nem mindig lehet tudni, hogy a tv-s tanár a tv-ben szereplő tanulókhöz, vagy az osztályhoz teszi fel a kérdéseket. Ezért úgy igyekszünk irányítani az osztályt, hogy bátran, határozottan válaszoljanak a kérdésekre, esetleg akkor is, ha a kérdés címzettje bizonytalan. Elsősorban szükséges az irányításunk annál a résznél, amikor a tv-ben a filmrészletet ismétlik meg és a tanulóknak kell a kísérszöveget reprodukálniuk. (Emlékezzünk vissza: *Это поезд, — поезд идет, — поезд отправляется, — вот рельсы* stb.).

III. Az adás feldolgozása

1. Olvasási — kiejtési gyakorlatok

Az adás feldolgozására a 2. sz. műsorfüzet a következő tanácsot adja: „Olvassuk el — most már kifejező olvasásra, mintaszerű kiejtésre törekedve — a történetet.” Az elérendő teljesítményt a Tanterv így fogalmazza meg: „Legyen képes a tanuló a feldolgozott szöveget helyes kiejtéssel, értelmesen elolvasni.”

A helyes kiejtés, az értelmes olvasás elsajátíttatása céljából magnószalag segítségével végeztessünk gyakorlatokat. Adjuk most megfigyelési szempontul a „e” és az „o” kiejtésének megfigyelését az első és a második gyenge helyzetben. Húzássuk halványan alá ceruzával azokat a szavakat, amelyekben a kérdéses hangok szerepelnek. Pl.: *Абросимов, пионер, увидел, на железной дороге* stb.)

Megindítjuk a magnetofont és a tanulók kétszer folyamatosan meghallgatják a szöveget. Hogyan ejtjük, milyen színezetű a hangsúlytalan „e”? Hogyan ejtjük, milyen színezetű a hangsúlytalan „o”? Gyakoroltassuk a tanulókkal egy-egy szó helyes, magnó utáni kiejtését. Ezután mondatonként hallgatjuk a szöveget, melyet a tanulók kórusban ismétlnek. Ha a tanulók kiejtése valamelyik mondatnál az orosz bemondó kiejtésétől jelentősebb eltérést mutat, újra hallgassuk meg a magnót, és újra ismétlnek a tanulók is. A gyakorlatot végül is a tankönyvi szövegnek helyes kiejtéssel való értelmes elolvasásával fejezzük be.

2. Szövegfeldolgozás kérdés-felelet formájában.

A 2. sz. Műsorfüzet feladatunkat így határozza meg: „Dolgozzuk fel az anyagot kérdés-felelet formájában.” A szöveg ilyen típusú feldolgozását két gyakorlatformában végezhetjük el:

a) Kérdés-felelet a tankönyv segítségével.

Olyan kérdéseket teszünk fel a tanulóknak, amelyekre a választ a szövegben kell megtalálniuk. A tankönyvi szöveg egy-egy mondata — ebben a gyakorlatban — tehát mint válaszadás szerepel a feltett kérdésekre. A feladat egyszerű, s elsősorban a gyengéknek biztos beszédprodukcióra lehetőséget.

b) Kérdés-felelet a diapozitívok segítségével.

A gyakorlat az előbbihez viszonyítva magasabb szintű, s előkészítésként szolgál az összefüggő előadáshoz. Vetítsük a gyakorlat alatt a tankönyvi szöveghez központilag kiadott tíz diapozitívot. Vetítéskor minden diapozitívhoz kérdéseket teszünk fel a tanulóknak. A kérdéseket azonban különös gondossággal kell megszerkeszteniünk. Itt ugyanis nemcsak arra kell törekednünk, hogy a tankönyvi szöveget a tanulók jól reprodukálják, hanem a kérdésekre adott válaszok jól egészítsék ki a tankönyvi szöveget, tegyék színesebbé, teljesebbé azt. Gondoljunk pl. az 1. vagy 2. diapozitívra; igen nagy lehetőségünk van a kérdésésre, s a kérdések számának nem a képek, hanem az osztály tudásszintje szab határt. Úgy gondoljuk, hogy ez az óra elsősorban az itt megmutatkozó lehetőségek kiaknázásában nyújt többet, lesz értékebb annál az összefoglaló óránál, amelyet akkor tartottunk, amikor tanmenet szerint befejeztük a 9. leckét. Ha nem élünk ezzel a lehetőséggel, alig tettünk egyebet, mint egy órán keresztül ismételtünk egy leckét.

IV. Az anyag összefoglalása.

Az óra utolsó momentumai: az anyag összefoglalása. A műsorfüzet szerint a kérdés-feleletes feldolgozást kövesse

a) az anyag összefüggő előadása.

Ezt az összefüggő előadást készítettük elő a diapozitív kérdés-felelet gyakorlattal. Így feladatunk csak annyi, hogy újra beállítjuk az automata diavetítőben a diapozitíveket, a távvezérlőt valamelyik tanuló kezébe adjuk, aki saját ütemének és mondanivalójának megfelelő ütemben továbbítja a képeket. Ezt a képleírást követheti most már az összefüggő előadás képek nélkül.

E gyakorlat végén valósítsuk meg nevelési célkitűzéseinket. Önként kínálkozik a lehetőség, hogy a tanulók összehasonlítsák magukat Abroszimovval, ők hogyan és mikor segítettek, milyen úttörők?

b) Ismétlési szöveg fordítása.

A műsorfüzet végül az anyag dramatizálását ajánlja. Itt nem fogadtuk meg a tanácsot, mert véleményünk szerint így ez a szöveg arra nem alkalmas, s a tv-ben bemutatott dramatizált előadás sem sikeres. Ehelyett vegyük elő a félévi ismétlő olvasmányt jelentő *Дорогої Камі* c. levelet. Ebben a szövegben újból találkozunk Abroszimov történetével. Ezt a szöveget a tanulók még természetesen nem olvasták. A szöveg lexicája azonban ismert és így nem jelent majd különösebb nehézséget a tanulóknak, amikor hallás után magyarrá fordítják.

V. Házi feladat kijelölése.

Az óra végén kijelöljük a házi feladatot. Szóbeliként mindkét tankönyvi szöveg helyes kiejtéssel való értelmes elolvasását, diafilmekhez feliratkészítést, végül önálló előadást kívánhatunk meg a következő órán, míg írásbeli feladatnak a történet rövid leírását adhatjuk.

Végül néhány szót a legcélszerűbbnek látszó időbeosztásról:

I. Szervezés. — előkészítés	5 perc
II. A tv adása	15 perc
III. Az adás feldolgozása	
1. Olvasási — kiejtési gyakorlatok	9 perc
2. Kérdés — felelet. (Tankönyv és diapozitív felhasználásával)	10 perc
IV. Összefoglalás	5 perc
V. Házi feladat kijelölése	1 perc

A tv-s órák eredményessége nagyban függ az órára való felkészülésünktől. Az iskola-televíziós órák 3 éves tapasztalata meggyőzhetett minket, hogy ezek az órák igen komoly előkészületet kívánnak meg tőlünk. A jó tapasztalatok összegyűjtése és alkalmazása remélhetőleg meghozza azt a tudásbeli pluszt tanulóinknak, amit a tv-s óráktól joggal várhatunk.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Alkalmazzuk szélesebb körben a technikai eszközöket. (Melléklet.) Narodnoe obrazovanie. Moszkva 1964. 7.
- Beckert: Megjegyzések a tv-ről. (Päd. Beiheft 1964. No. 4.)
- Borus Józsefné: A televíziós oktatás mai helyzetéről. Audióvizuális Közlemények. 1965. II.
- Corder S. Pit: Az angol nyelvoktatás és a tv. (Longaus London, 1960.)
- Henrich, J.: A tv felhasználása az iskolában. Komensky 1962—63. 8.
- Kelemen Endre: Az iskolatelevízió tapasztalatairól és fejlesztéséről. Köznevelés 1965. 15.
- Morvai István: A képernyő pedagógiája. Köznevelés XIX. 13—14.
- Műsorfüzet 2. sz. 1966—67. tanév II. félév.
- Panov: Magnetofon az órán. Inosztrannoe jiziki v skole 1964. 5.
- Ruzsejnyikov, VT.: A tv és alkalmazása oktatási célokra. Szovjetszkaja Pedagógika 1960. 5.
- Tanterv és Utasítás az ált. isk. számára.

BÉKY LORÁND

Tanárképző Főiskola, Eger

CSOPORTALAKÍTÁSI KÍSÉRLETEK

Az oktatás színvonalának emelésére irányuló törekvések közül gyakorló pedagógusaink megkülönböztetett figyelemben részesítik a csoportoktatás kérdéseit. A differenciált foglalkozás fogalmába beletartozik mindaz, ami az osztályközösség együttes foglalkoztatásán túl esik: az egyes tanulókkal való egyéni foglalkozás, a tanulóparokra hártott feladatok és a kisebb tanulócsoporthoz foglalkoztatása. Az utóbbi évek próbálkozásai új elemekkel gazdagították az oktatásméletet. Az osztály tanulóiból alakított csoportokkal való foglalkozás azt is jelenti, hogy a közös foglalkoztatás közelebb kerül a csoporton keresztül az egyénhez is.

Gyakorlóiskolánkban az 1966—67. tanévben több nevelő úgy tervezte meg egy-egy tantervi téma feldolgozásának folyamatát, hogy mérlegették, mely feladatokat célszerű megoldani:

az osztállyal,
tanulócsoporthoz,
egyéni szinten.

Az ismeretszerzés — mivel minden tanulónak azonos szinten kell elsajátítania az ismereteket — az osztályfoglalkoztatás útján érhető el, míg a rögzítés és a gyakorlati alkalmazás lehetőségét ad a csoportos, illetve egyéni foglalkoztatásra. A megkülönböztetés általában helyes, nem jelenti azonban a foglalkoztatási formák merev alkalmazását. A foglalkoztatási formák minden didaktikai feladat megoldásában alkalmazhatók.

Bemutatunk egy tanmenetrészletet,* amely a különböző foglalkozási formák figyelembe vételével készült.

A tanító tervében jelentős szerepet kapott a csoportmunka. Mivel az oktatási tevékenység bipoláris — a didaktikai feladatokat a tanulókkal együtt kell megoldani — jelentkezik az a kérdés, hogy a tanuló számára hasznos-e a munkaformák ilyen arányú szerepeltetése? Vajon a gyerekek melyik tanulási formát tartják jobbnak? Nyilván nem a gyerekekre bízunk annak eldöntését, hogyan folyóék az iskolai munka, de mivel együttes tevékenységről van szó, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a véleményüket. Megkérdeztük esetünkben az is megalkotta, hogy minden osztályunkban ismerték, „kipróbálták” a gyerekek ezeket a formákat. A csoportmunka szélesítése előtt felmérést végeztünk. Emlékeztettük a tanulókat, hogy itt az iskolában együtt is dolgozunk, máskor egy-egy csoport kap feladatot, s az is előfordul, hogy ki-ki maga dolgozik. Melyik tanulási formát értékeled többre? Írd fel sorrendben! A IV. osztály 24 tanulójának válasza a következőkben összegezhető:

Munkaforma	Rangsor		
	1. helyen	2. helyen	3. helyen
Osztálymunka	9	13	2
Csoportmunka	14	8	2
Egyéni munka	1	3	20